

בבית המשפט העליון

בע"מ 3514/13

לפני: כבוד השופט נ' הנדל

המבקש: פלוני

נגד

המשיבה: פלונית

בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט
המחוזי בתל אביב-יפו מיום בעמ"ש 35885-06-11

בשם המבקש: עו"ד דיינה הר אבן

החלטה

1. מונחת לפניי בקשה למתן רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו (כב' השופטים י' שנלר, ק' ורדי, ר' לבהר שרון) בעמ"ש 35885-06-11, בגדרו נדחו ערעור שהגיש המבקש וערעור שהגישה המשיבה על פסק דינו של בית המשפט לענייני משפחה בתל אביב (כב' השופטת ש' גליק), שקבע כי בין הצדדים שהיו נשואים והתגרשו יאוזנו המשאבים באופן שווה, החל ממועד הנישואים ועד למועד הגירושין.

2. המבקש והמשיבה נישאו זה לזו בשנת 1981 ולפני כשלוש שנים וחצי, לאחר שפרץ ביניהם סכסוך קשה, החליטו להתגרש. האשמות קשות הוחלפו ביניהם בדבר מעשיהם בעת הנישואים והעניין התגלגל לפתחו של בית המשפט לענייני משפחה לאחר שהמשיבה הגישה תביעה לאיזון משאבים. בית המשפט לענייני משפחה קיבל את תביעתה של המשיבה. במחלוקת שהתעוררה בין הצדדים בעניין המועד הקובע לאיזון המשאבים הוכרע כי הוא ייעשה מיום נישואי השניים ועד יום גירושיהם. לעניין חובות שצבר

המבקש נקבע כי אלה חובותיו האישיים שצבר בשנים בהן נהג להמר וכי יש להחריגם מאיזון המשאבים בין בני הזוג. מנגד, נדחתה טענתה של המשיבה כי אין לבצע חלוקה שיוויונית באיזון המשאבים בין היתר מכיוון שהמבקש בזבז לטענתה כספי משפחה וכן מכיוון שיש פער בין הכנסות הצדדים הנוטה לטובת המבקש. עוד נקבע שהנכסים בני האיזון כוללים בין היתר גם זכויות ותקבולי פרישה שקיבל המבקש ממקום עבודתו וכספים וזכויות דומות שתקבל המשיבה ממקום עבודתה, לרבות תגמולים, ביטוחים, קופות, קרנות, פיצויי פרישה ומענקים – הכל לפי שווים ליום הקובע.

ערעורי שני הצדדים לבית המשפט המחוזי נדחו. נפסק כי אין מקום להתערב בקביעה לפיה החובות שנצברו שייכים למבקש בלבד, וזאת בין היתר עקב ביסוסה על ממצאים עובדתיים. עוד נקבע כי צדק בית המשפט לענייני משפחה שכלל באיזון המשאבים כספי מענקי פרישה בשווי של 435,000 ₪ שקיבל המבקש עקב פרישה מוקדמת, וכן את זכויותו הפנסיוניות עד גיל פרישה.

על רקע זה הוגשה הבקשה שלפניי. המבקש משיג על קביעותיו של בית המשפט המחוזי ביחס לאופן בו הוחלט כי יאוזנו המשאבים בין בני הזוג. המבקש טוען כי לא היה מקום לראות בחובות שנצברו כחובותיו האישיים בלבד. עוד טוען המבקש כי טעה בית המשפט המחוזי בחלוקת הזכויות הפנסיוניות בין בני הזוג וזאת לנוכח פרישתו המוקדמת ממקום עבודתו. לטענתו יש להבחין בין זכויות פנסיוניות שנכללות באיזון משאבים בין בני זוג לבין גמול פרישה וזכויות פנסיוניות המוענקים בפרישה מוקדמת שיש לראות בהם כהיוון שכר עבודה עד לגיל פרישה.

3. לאחר שעיינתי בבקשה ובצרופותיה הגעתי לכלל מסקנה כי יש לדחות את הבקשה. טענתו העיקרית של המבקש נוגעת לאי הכללתם באיזון המשאבים של חובות שנצברו במהלך שנות הנישואים של בני הזוג. בית המשפט לענייני משפחה – אשר בעקבותיו צעד בית המשפט המחוזי בערעור – מצא כי מדובר בחובות שצבר המבקש בהימורים שנהג להשתתף בהם במהלך הנישואים. נוכח זאת, הוחלט כי יש לזקוף חובות אלו לחובת המבקש בלבד. קביעה זו מבוססת על ממצאים עובדתיים של ערכאה קמא. בממצאים שכאלה, כידוע, אין ערכאת הערעור נוהגת להתערב.

לא מצאתי מקום לקבל את הבקשה גם ככל שהיא נוגעת לחלוקת מענק הפרישה והזכויות הפנסיוניות בין בני הזוג שנפרדו. בית משפט זה אמר דברו בעניין חלוקת זכויות פנסיוניות במספר הזדמנויות (ראו למשל: בג"ץ 4178/04 פלונית נ' בית הדין הרבני לערעורים, בפס' 11-12 (13.12.2006); בג"ץ 7716/05 פלוני נ' פלוני (27.8.2007)). נקבע כי זכויות פנסיוניות נכללות בחלוקת הרכוש בין בני זוג. כיום מופיע הדבר באופן מפורש בסעיף 5 לחוק יחסי ממון בין בני זוג, התשל"ג-1973 (להלן: חוק יחסי ממון) אשר מורה על חלוקה שוויונית של כלל נכסי בני הזוג עם התרת נישואיהם. כלשונו של סעיף 5(ג): "בסעיף זה, 'כלל נכסי בני הזוג' – לרבות זכויות עתידיות לפנסיה, פיצויי פרישה, קרנות השתלמות, קופות תגמולים וחסכונות". אמנם, טענתו של המבקש מתייחסת לאיזון משאבים של זכויות פנסיוניות כאשר מדובר בפרישה מוקדמת, אך בכך לא מצאתי הצדקה להחלת דין שונה. זאת לנוכח לשון החוק, הפסיקה הקיימת כאמור בסוגית איזון זכויות פנסיוניות בכלל וכן אף בהצטבר הפסיקה המתייחסת לשאלה זו בפרט לפיה מדובר במשאבים בני איזון.

כך למשל נקבע בתמ"ש 16600-02 (קריות) ק.צ. נ' ק.י. (1.2.2011) כי תשלומי הפנסיה המוקדמת הם הטבה סוציאלית שהינה חלק מתנאי העבודה. נאמר כי אין לראות בגמלה זו כתחליף לשכר עבודה שכן העובד אינו נדרש ליתן תפוקת עבודה כנגדה. גם בתמ"ש (ת"א) 42338-03-10 צ' נ' צ' (16.3.2011) נפסק כי לעניין זכותו של בן זוג לאיזון משאבים דינה של פנסיה מוקדמת כדין פנסיה רגילה. פסקי דין אלה מייצגים קטע אחד מקו פסיקה ארוך יותר המלמד על גישה זו (ראו למשל: תמ"ש (ת"א) 99783/99 פלונית נ' פלוני (25.11.2004); תמ"ש (ת"א) 48482/07 ש.מ. נ' א.מ. (30.11.2011)). גם בית משפט זה החליט לצעוד בקו המתואר (ראו: בע"מ 1018/04 פרטוש נ' פרטוש (18.5.2005) – השופטת א' פרוקצ'יה). אותו מקרה עסק בשאלה האם קצבה שקיבל המבקש לאחר פרישה מוקדמת מעבודתו בשב"ס עקב מצב בריאות לקוי היא קצבת פנסיה או קצבה הניתנת בשל נזקי גוף. נקבע שבהתאם לסעיף 15(2) לחוק שירות המדינה (גמלאות) [נוסח משולב], התש"ל-1970 מדובר בקצבת פרישה רגילה. אף שעולה כי סלע המחלוקת היה שונה ובשונה מענייננו על בני הזוג חלה חזקת השיתוף, הרי שאין להתעלם מהקביעה לפיה

מדובר בהטבה סוציאלית רגילה שנועדה לאפשר למי שהפסיק את עבודתו ליהנות מקצבת פרישה רגילה וככזו היא נכס בר חלוקה.

סבורני כי ככל שהעניין נוגע לחלוקת נכסי בני זוג שנפרדו, ככלל לא יהיה זה נכון להבדיל בהחלת הדין בין פנסיה שמקבל אדם בהגיעו לגיל פרישה לבין פנסיה שמקבל אדם בעת פרישה מוקדמת ועד גיל הפרישה מכוח החוק. לעצם הכללת הזכויות הפנסיוניות בחלוקה בהתאם לחוק ולשונו – אם אומר פנסיה בגיל פרישה או אם אומר פנסיה בטרם גיל פרישה עדיין אומר פנסיה. ניתן אמנם לחשוב על הבדלים מסוימים ביניהן כמו משך הצבירה של הזכויות, הגורם הנושא במימון וגם על הבדלים פנימיים בהתאם לסוג הפנסיה הרלוונטי, אך בשתי הקבוצות – מוקדמת ורגילה – הפנסיה נועדה להבטיח את יכולתו של העובד להתקיים לאחר שפרש מעבודתו. בשני המקרים למעשה הסתיימו יחסי העבודה וקיים מעין קשר סיבתי בין העבודה שבוצעה על ידי העובד לבין ההטבה הכספית. הזכויות לא ניתנות לעובד בעבור עבודה שהוא יספק לאחר שפרש מעבודתו. הזכויות צמחו לנוכח יחסי העבודה שהיו בטרם מועד הפרישה.

בסוגיה בה עסקינן – חלוקת נכסים בין בני זוג שנפרדו – סבורני כי דין דומה חל גם ביחס למענק פרישה וכי אין לראות בו כתחליף לשכר עבודה. גם אם המענק ניתן למשל על בסיס חישוב שכר העבודה הפוטנציאלי הרי שאין הוא בא בתמורה לעבודה של ממש. למעשה, העובד אינו ממשיך לעבוד. עסקינן בהטבה שמוענקת לעובד בעת פרישתו כחלק מיחסי העבודה שהיו ולכן אם הושגה בעת הנישואים הרי זהו משאב בר חלוקה.

גישה זו, ביחס לחלוקת מענק פרישה, באה אף היא לידי ביטוי בקו מקביל ששורטט בפסיקה. נקבע כי מענק פרישה אינו חלק משכר העבודה אלא סכום המשולם לעובד כעתודה כלכלית עת הופסקו יחסי עובד-מעביד (ראו למשל: עניין ק.צ. שלעיל).

אכן ניתן למצוא בפסיקה גם גישה שונה בחלקה לסוגיה ולפיה מענק פרישה עד גיל פרישה אינו חלק מרכוש משותף של בני זוג. כך למשל בע"מ 612/01 אסייג נ' אסייג (30.5.2001), צוין כי כספים שקיבל המערער באותו מקרה, שהקדים את פרישתו, אינם שונים מהיוון משכורת למשך התקופה

שנותרה עד גיל הפרישה הרגיל. עם זאת, עולה מפסק הדין כי הסיבה שבגינה לא חולקו אותם כספים בין בני הזוג באותו מקרה נעוצה בעניין אחר – בין בני הזוג היה הסכם גירושין שכלל חלוקת פנסיה אך לא התייחס לחלוקת מענקי פרישה. מבלי להביע עמדה ביחס להכרעה במחלוקת שהתעוררה באותו מקרה, נראה איפוא כי הנסיבות שונות מהנסיבות שבענייננו.

כך או כך, קווי הפסיקה הרואה במענק פרישה וכן בפנסיה מוקדמת כמשאבים בני איזון עוברים גם דרך המקרה של המבקש. בפסק הדין מושא הבקשה שלפניי קבע בית המשפט המחוזי כי מענק הפרישה של המבקש אינו חלק משכר עבודה אלא סכום המשולם לעובד בעת הפסקת העבודה, כעתודה כלכלית והינו בר איזון. כן נאמר כי ככלל, זכויות פנסיוניות הן בנות איזון בהיותן חלק מהעתודה הכלכלית של המשפחה. אין זה ראוי להבחין בהקשר זה בין כספים המשולמים עקב פנסיה מוקדמת לכאלה המשולמים עם יציאתו של העובד לפנסיה בגיל פרישה. עוד צוין כי הדבר היחיד שיש לשקול הוא אופן עריכת תחשיב האיזון – אם על ידי היוון התשלומים או במועד הבשלת הזכויות – וזאת בהתאם לנסיבות כל מקרה. דין דומה הוחל גם על זכויות הפנסיה שתקבל המשיבה שכן נקבע כי אלה יאוזנו גם הן במסגרת איזון המשאבים בין הצדדים ובאותו אופן. אף אם חלק מההבחנות אינן רלוונטיות לסוגיה לא מצאתי כי יש בסיס לקביעת שוני בדין בין פנסיה מוקדמת לבין פנסיה רגילה.

הגד זאת בצורה אחרת. הפנסיה היא מוקדמת לפנסיה הרגילה – באיזה מובן? התשובה היא שהיא מוקדמת בזמן לצפי מסוים, אך אינה מוקדמת בכך שהיא משולמת טרם סיום הקשר בין המעביד והעובד. צא ולמד, כי ההבחנות הקיימות בין שני סוגי הפנסיה כלל אינן רלוונטיות לאיזון המשאבים בין בני הזוג. המרכיב היסודי והעיקרי של הפנסיה נשמר בין אם היא מוקדמת ובין אם היא רגילה. העיקר הוא סיום הקשר ביחסי עובד-מעביד וטפלה היא דרך סיום הקשר. הפנסיה המוקדמת משקפת הסדר פנימי בין המעביד לעובד אך ייחודה הרעיוני של הפנסיה נשמר. לנקודה זו חשיבות גם על רקע לשון סעיף 5(ג) לחוק יחסי ממון – זכויות פנסיוניות. לנוכח כל האמור לעיל, וכי הזכות הצטברה במהלך חיי הנישואים, אינני מוצא לנכון להתערב בהכרעת בית המשפט המחוזי.

טרם סיום – לא נעלם מעיניי "דו"ח הוועדה לחלוקת חסכון פנסיוני בין בני זוג שנפרדו" אשר הוגש לממשלה בשנת 2010 ואשר הומלץ בו כי במקרה של פרישה מוקדמת הממומנת על ידי המעביד יש לראות בכספי הפנסיה המוקדמת כתחליף שכר עבודה ולא כקצבת פרישה (סעיף 2.2.2). עם זאת, אין זה החוק כיום. לשון החוק כיום כאמור אינו מבחין בין פנסיה הניתנת בגיל פרישה לפנסיה מוקדמת אלא קובע כי פנסיה נכללת בכלל הנכסים שיחולקו בין בני זוג שהתירו את נישואיהם. משכך, אין זה משנה לעניין התוצאה בסוגיה הנידונה גם אם המעביד הוא שנושא במימון כספי הפנסיה אם לאו. עבור העובד מדובר בכספי פנסיה ולא בשכר עבודה עבור עבודה עתידית.

לכן, נראה איפוא כי יש לראות בפנסיה המוקדמת כסוג של "חסכון" שצמח ביחסי עבודה והינו בר איזון כפנסיה רגילה, כמו גם מענק פרישה. בית המשפט המחוזי פסק לפי גישה זו, אשר מושרשת בפסיקה אחרת ואשר עולה בקנה אחד עם פסיקת בית משפט זה ועם לשון החוק ביחס לחלוקת כספי פנסיה בין בני זוג שהתגרשו. בהתאם, הכרעתו של בית המשפט המחוזי מקובלת עליי. אף אם עסקינן בכלל – משמע אין לשלול יוצא מן הכלל בנסיבות שתכלית חוק יחסי ממון תושג על ידי חלוקה אחרת – לא מצאתי כי מקרה זה טומן בחובו נימוק לסטות מן הכלל. יודגש כי טענתו העיקרית של המבקש בבקשתו היא כי טעו ערכאות קמא כשראו בחובות שנצברו במהלך הנישואים כחובותיו האישיים בלבד ושהחליטו שלא לכלול אותם באיזון המשאבים. טיעון זה אינו מקובל עליי.

4. סוף דבר, הבקשה נדחית. בהעדר בקשה לתגובה, אין צו להוצאות.

ניתנה היום, ט"ו בטבת התשע"ד (18.12.2013).

שׁוֹפֵט

